

Аркуша Н. М.*

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНЯТ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОГО МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

У статті визначається роль дитячого фольклору в музичному вихованні дошкільнят як одного з дієвих засобів формування в них патріотичних почуттів.

Проблема формування національної свідомості кожної дитячої особистості нині набуває особливої значущості. Сьогодні існує розуміння того, що виховати свідомого громадянина й патріота означає сформувати в дитини комплекс певних знань і умінь, особистісних якостей і рис характеру. Зокрема, йдеться про повагу до батьків, свого родоvodu, традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього як його представника, спадкоємця і наступника; працьовитість; високу художньо-естетичну культуру тощо; патріотичну самосвідомість та громадянську відповідальність, готовність працювати для розквіту Батьківщини, захищати її; повагу до Конституції, законів Української держави; досконале знання державної мови.

Засвоєння патріотичних цінностей і норм є тривалим процесом. Вони не закладені у генах, це не природна якість, а соціальна, і тому не успадковується, а формується цілеспрямовано, системно, із використанням певних принципів та методів рооти з підростаючим поколінням. Це почуття є одним із найважливіших духовних надбань особистості. Воно характеризує вищий рівень розвитку особистості й проявляється в її активно-діяльній самореалізації на благо Батьківщини. Саме тому формування патріотизму на сучасному етапі є фундаментом і опорою суспільного й державного устрою та запорукою ефективності функціонування всієї системи соціальних і державних інститутів.

Таким чином, усвідомлюючи загальну мету виховання, а саме – сприяння відродженню національної свідомості, духовності дорослих та формуванню цих основ у дитинстві – необхідно передбачати такі основні завдання:

- розбудова національного дошкільного закладу;
- поліпшення культури українського родинного виховання;
- формування у дітей патріотичних почуттів, гуманістичної моралі, етичної культури в тісній взаємодії родинного та суспільного виховання;
- забезпечення єдності поколінь.

Усе починається в дошкільному віці. Саме в дитинстві формується уявлення про довкілля, накопичуються знання та закладаються основи духовності, моралі. Народна мудрість говорить: «Дитячко – як тістечко: як його замісити, так воно

* Аркуша Н. М.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

і виросте». Наші діти – це наша старість. Правильне хороше виховання – це наше майбутнє, а погане – горе, наші сльози, наша провина перед іншими людьми. Постає питання: хто має проводити роботу із прилучення дітей до народної національної спадщини? Відповідь очевидна – звісно ж, батьки й педагоги. І саме педагогам варто знати, що причетність до народної культури очищує душу дитини, пробиває замулені джерельця доброти і любові до свого народу.

До числа цих педагогів, безсумнівно, належать і музичні керівники, оскільки музика – це світ прекрасних, світлих, добрих почуттів, на які в дитячих серцях відгукуються найчарівніші струни доброти, краси, людської гідності, патріотизму. Музика – це могутнє джерело думки. Без музичного виховання неможливий повноцінний розумовий розвиток дитини. Першоджерелом музики є не тільки навколишній світ, а й сама людина, її духовний світ, мислення, мова. Музичний образ повному розкриває перед людьми особливості предметів і явищ дійсності. Доведено, що жоден вид мистецтва не має більш потужного, ніж музика, впливу на емоційну, вегетативну нервову та моторну систему дитини.

В. О. Сухомлинський вважав, що музика здатна виховувати, змінювати характери людей, стимулювати їх до добрих вчинків та високих почуттів. Великий педагог неодноразово підкреслював, що музика, її мелодика, краса та задусьованість здатні перевищувати, змінювати на краще маленькі серця його підопічних. Вона є першочерговим засобом морального та розумового виховання людини, джерелом благородства серця та чистоти душі [1].

У формуванні особистості дітей важливу роль відіграє музика, яка як засіб виховання надає естетичного забарвлення духовному життю людини. На думку видатного педагога В. О. Сухомлинського, саме музика виступає першоосновою виховання людини. Він казав: «Музичне виховання – це не лише виховання музиканта, а перш за все виховання людини. Музика відкриває людям очі на красу природи, моральних відносин і праці. Завдяки музиці в людині пробуджується уявлення про високе, духовне, прекрасне не лише в навколишньому світі, а й в самому собі» [1, с. 74].

Удосконалення системи музичного виховання молоді торкнулось, насамперед, питань використання українського фольклору. І педагоги, і музиканти одностайні в тому, що віковічні духовні традиції українського народу повинні стати надбанням молоді. Прилучення дітей до українського музичного фольклору є одним із шляхів духовного відродження України.

У кінці XVIII ст. глибокі знання духовної культури українського народу дали можливість письменнику І. П. Котляревському на сторінках своїх творів висвітлити ряд важливих положень моральності. І. П. Котляревський сам брав участь у народних зібраннях і розвагах, записував фольклорні твори,

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

вивчав побут, звичаї, обряди, повір'я, перекази українців. Із цієї школи виніс він глибокі знання малоруського народу.

Важливе значення у вихованні підростаючого покоління засобами фольклору має трактування народної творчості великим українським генієм, поетом Т. Г. Шевченком. Досить важливе значення фольклору в моральному становленні дітей Т. Г. Шевченко переконливо розкрив на прикладі свого особистого життя.

Мета статті – висвітлення педагогічного значення дитячого фольклору та роботи музичного керівника у закладанні основ для розвитку дитячої особистості як творця себе, своєї родини, держави, світу.

Моральну Школу народної науки дитина дошкільного віку проходить спочатку вдома – на руках матері, батька, бабусі, а потім у дошкільному закладі. Але, відкидаючи «загальні слова», не можна заперечувати величезну роль у навчально-виховній роботі простого, розумного і щирого слова педагога.

Життєвого матеріалу буде більш ніж достатньо, і педагог може вільно відбирати його залежно від власних знань, власних інтересів та особистого життєвого досвіду.

Відмінна риса програми «Українське дошкілля» полягає в тому, що в ній закладено фольклорний напрям музичного виховання [7], відправною точкою якого є добір певного музичного матеріалу, що містить народні пісні, поспівки, ігри, обробки українських народних пісень, українські народні таночки відповідно до свят зимового та весняного циклів. Українська музична культура має самобутні національні особливості і водночас є частиною європейської та світової культури. Музичний матеріал представлений кращими зразками фольклору Західного регіону України.

Український дитячий музичний фольклор – це найцікавіший, найдоступніший, багатофункціональний матеріал для виховання дітей дошкільного віку, сутність використання якого полягає в наданні дитині перших відомостей про оточуюче середовище, передачі суспільних моральних цінностей і культури свого народу через прості форми фольклорного матеріалу [5, с. 102]

Неможна недооцінювати роль фольклору на музичних заняттях. Він сприяє розвитку пам'яті: у творах усної народної творчості зустрічається багато повторень, що допомагає дітям краще запам'ятати, а потім переказати їх зміст. Впливає на оздоровлення організму.

Зазвичай використовуються такі жанри фольклору:

- народні пісні для слухання (у виконанні дорослого або у запису);
- хороводи, таночки;
- народні ігри;
- народна поетична творчість (казки, приказки, прислів'я вірші).

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Методичними рекомендаціями з музично-естетичного навчання і виховання дітей дошкільного віку передбачено системне і послідовне використання українського дитячого музично-ігрового фольклору, народних календарних свят та обрядів, ознайомлення з історією розвитку української народної пісні й народної музики, знайомство з сучасними обробками українських музичних творів та з національними культурами інших народів.

Кожен вид музичної діяльності, маючи свої особливості, передбачає оволодіння дітьми тими способами діяльності, без яких вона не може бути здійснена, і неабияк впливає специфічним чином на розвиток дітей. Тому вкрай важливо в музичному вихованні використовувати всі види музичної діяльності.

Починаючи з раннього віку, ми залучаємо малят до спільного співу забавлянок, таких як: «Зайчику, зайчику», «Сорока-ворона»; народних закличок: «Вийди, вийди, сонечко»; привовлянок: «Йди, йди, дощику»; «Печу, печу хлібчик». Забавлянки сприяють розвитку в дітей почуття ритму, збадьорюють, спонукають до активних дій.

Співуча українська мова... Її слова, немов струмок, переливаються різними барвами. Дітлахи змалечку чують чудовий передзвін у колискових піснях своїх мам та бабусь і закохуються у його співучість. Сама колискова – оберіг, лагідна усмішка та ніжність неньки, дорога скарбниця народної мудрості і самобутньої творчості. Це перша пісня, яку дитина чує від найближчої і найдорожчої для неї людини – її матері. І функція цього простого співу, що йде від самого серця – далеко не лише просте заколисування. Існує наукова думка про те, що колискова виконує лікувальну функцію. Вона здатна діяти заспокійливо як на дитя, так і на маму.

Коліскові пісні мають неабияке педагогічне значення. З перших днів життя дитина слухає мелодію, що сприяє розвитку її музичних здібностей. Під впливом материнського голосу в неї розвиваються естетичні почуття, емоційність: адже вона не тільки слухає голос матері, а й бачить її обличчя, усмішку. Коліскові пісні приваблюють своєю простотою, безпосередністю, ніжністю, співучістю. На їхній основі можна виховати любов до тварин, птахів, комах, естетичне ставлення до природи, що може вплинути на виховання таких важливих моральних рис, як доброта, чуйність.

Співаючи колискову, мати висловлює найзаповітнішу мрію, сподівання, бажаючи дитині довгого, щасливого життя, передає їй найважливіші культурні коди. За переконаннями Ніни Матвієнко: «Коліскова пісня – благословенний світ високої поезії українського народу, це ті Лаври-Хранителі, що становлять духовний закон цілих епох» [3, с.50]. Програма «Дитина» рекомендує використовувати аудіозапис українських народних колісанок у виконанні української співачки Н. Матвієнко: «Ой

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ну, люлі, коточок», «Ходить кіт по горі». Слухання колискових пісень сприяє запам'ятовуванню дитиною слів, їх різноманітних форм та словосполучень, мелодії. Незважаючи на невеликий обсяг, колискові пісні втаємничують у собі невичерпне джерело виховних і освітніх можливостей.

Українськими народними піснями ми в дітей виховуємо любов до своєї Батьківщини, народу, мови, формуємо основні співочі вміння. При знайомстві на заняттях з примовками, календарним та ігровим фольклором, збагачується внутрішній світ дитини. Діти із задоволенням співають, відзначаючи красу української мови, яскравість музичних образів, добрий гумор.

Виховне значення мають також жартівливі пісенки. Вони допомагають дитині уважніше засвоювати правила хорошої поведінки, бути терплячою, відучитися вередувати. Жартівливі пісні, як й інші жанри дитячого літературно-музичного фольклору, є незамінним засобом розвитку мовлення дітей. Вони допомагають сформувати естетичний смак, сприяють розвитку дитячої творчості. Більшість жартівливих пісень-забавлянок цікава за змістом, різноманітна за художнім задумом. Події в них відбуваються динамічно, що відповідає психофізіологічним особливостям дітей.

У праці «Серце віддаю дітям» В. Сухомлинський розповідає про той добродійний вплив, який справило на його вихованців виконання українських народних пісень. Рідна пісня, визнаючи поетичне бачення навколишнього світу, допомогла виховати в дітей естетичне ставлення до природи, тонкість сприймання, емоційну чуйність. Крім того, пісня розкрила перед дітьми рідне слово як величезне духовне багатство українського народу [6].

Знайомлячи дітей з Державними символами України, ми розповідаємо дітям, що таке Гімн України. Гімн – це пісня, що славить народ.

Слухаючи Державний Гімн України, ми повинні розповісти дітям про те, що Гімн – музичний символ нашої держави, який виховує патріотичну свідомість, засновану на гуманістичних цінностях свого народу.

Обов'язковим моментом є і те, як правильно і в доступній формі пояснити дітям, що коли звучить Державний Гімн, не тільки ті, хто його виконує, але і всі, хто при його виконанні присутні, встають і слухають його стоячи. Ця музика покликана об'єднати весь народ. У гімні відображені головні ідеї – єдності, непорушності, свободи.

Для патріотичного виховання доцільно використовувати народні ігри зі співами і рухом. Ці ігри розвивають інтерес до співу, пам'ять, почуття ритму, уміння правильно передавати мелодію. В іграх такого плану діти вчаться передавати в русі художній образ. Але найголовніше – через гру українська народна пісня входить в побут сім'ї, у якій виховуються діти. У народних іграх діти вчаться спілкуватися, долучаються до

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

народних традицій, виявляють взаємовиручку, знайомляться з малими жанрами народної творчості.

Народні ігри створені народом так само як і казки, приказки, загадки. Вони передаються з покоління в покоління. У всіх народів існує чималий запас ігор, котрі якоюсь мірою відбивають побут народу [3, с. 62].

Гра досить рано входить у життя дітей – уже на першому році життя, дитина граючись живе. Гра веселить дитину, радує, а здорова радість необхідна для здорового розвитку душі й тіла.

З дітьми раннього віку використовуються переважно індивідуальні ігри-забавлянки: «Ладки, ладусі», «Квочка»;

З дітьми 3-го року життя народні ігри можна проводити на прогулянці з невеликою кількістю дітей у 5-6 чоловік: «Дінь-дінь», «Два півники».

У другій молодшій групі (четвертий рік життя) дітям доступні рухливі хороводні ігри.

Дітям п'ятого року життя доступні більш складні хороводні ігри з текстом для співу: «Вийшли в поле косарі», «Ой, Василю – товаришу».

А народні ігри для старшого віку можна вже поділити на кілька груп: рухливі ігри з текстом-діалогом; хороводні ігри зі співом; ігри розважального характеру, у яких відбито народні звичаї; ігри із звуконаслідуванням.

У грі відображаються ті соціальні явища, які діти спостерігають у дійсності: професії, взаємини між людьми. Найпоширенішим засобом розподілу дітей у дитячих іграх є лічилка. Лічилки – це невеличкі поетичні твори, в основі яких лежить лічба. Вони бувають сюжетними та безсюжетними. Наприклад: «Котилася торба з високого горба, а в ній хліб-паляниця, кому доведеться – той буде водиться». За допомогою лічилки можна розширити словниковий запас дітей, розвинути чутливість до змістових та інтонаційних відтінків слів. Важливо, що діти не тільки використовують лічилки, а й самі їх придумують.

Найдавнішими є хороводні ігри, драматичні ігри, що колись були частиною календарних обрядів. Вони в основному розкривають тему через поєднання в єдине ціле музики, хореографічних рухів, пантоміми, слова. Часто у грі використовуються діалоги. Серед народних ігрових елементів багато рухливих ігор. Найпоширеніші з них є такі: «Ходить квочка», «Гра з хусточкою», «Гра з бубном», «Подольночка», «Гра з віночком» і багато інших.

Особлива мова українського дитячого музичного фольклору, зокрема українських народних музичних казок та казок з музичними вставками. Вона багата на світ почуттів, переживань, настроїв, думок людини. Допомагає дітям емоційно проявлятися, вивчати рідну мову, культуру та звичаї свого народу.

Казка – доступний засіб виховання дітей з раннього віку в умовах як родинного, так і суспільного виховання. Народні казки та казки-пісні – словесно-поетичні або музично-поетичні

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

твори, у яких навколишній світ розкривається за допомогою фантастичних образів і тварин. Твори цього жанру з дорослого фольклорного середовища ввійшли в дитяче світосприймання і стали цілком дитячим фольклором [4, с. 21].

Казки є жанром художньої народної прози: епічні оповідання алегоричного, повчально-пізнавального, чарівно-фантастичного, героїчного або побутового змісту з установкою на вигадку [4, с. 22].

Зустріч із казкою може здійснюватись різними шляхами – через читання, показ театрів, інсценізацію, перегляд відеозаписів. Українська народна казка – одна з найяскравіших сторінок української народної історії, невичерпний світ фантазії, гумору, народної мудрості. Українські народні казки закликають дітей бути добрими, ширими, лагідними. У нині діючих програмах чітко окреслені завдання для дітей різного вікового періоду, нам залишається донести їх до свідомості батьків і дітей, оскільки казки часто підміняються у родинному вихованні недитячими телепередачами, комп'ютерними програмами [2, с. 52].

Важливе місце у творчості дітей відводиться участі у драматизації казок. Музична гра-драматизація є обов'язковою складовою дитячого життя. Вона дає змогу залучати малят до спільних з дітьми, родиною, педагогами радісних переживань, до вираження позитивних емоцій та почуттів, заохочувати старших дошкільників до особистої ініціативи, музично-пластично-театралізованого оформлення святкових подій, створювати піднесений настрій для себе та інших, творчо співпрацювати з однолітками і дорослими, отримувати задоволення від самовираження в мистецьких діях [2, с. 12].

Драматизація казок дає змогу дітям оволодіти соціальними функціями, стосунками та мовою, як головним засобом спілкування. Казка розвиває уяву, формує емоційну, моральну, інтелектуальну сфери дитини, де діти можуть грати ролі, рухатися, як у рухливих іграх, удосконалюється дитячий організм, що сприяє фізичному розвитку дошкільнят. Відомі українські народні казки, такі як: «Курочка Ряба»; «Колобок»; «Рукавичка»; «Колосок»; «Солом'яний бичок»; «Ріпка» часто використовуємо під час свят та розваг. Проведення заходів у такій формі об'єднує дорослих і дітей – вони виступають, як рівноправні партнери, що вимагає від вихователя особливих артистичних якостей, оволодіння основами акторської майстерності. Ми, дорослі, маємо бути прикладом для наслідування. Системний підхід до організації театралізованої діяльності дає змогу набути певної моральної спрямованості, діти стають впевненими у собі, творчо використовують набуті знання й уміння в інших видах діяльності (ігровій, мовленнєвій, музичній).

Спорідненими з музичними казками за музично-стильовими ознаками є небилиці. Вони найменш представлені в українському дитячому музичному фольклорі та є своєрідними музичними іграми. Ситуації в цих піснях комічні.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Українські народні небилиці є праісторією життя наших предків – прапрадідів, що характеризує далеке минуле, первісну народно-музичну українську культуру. Як стародавня народна творчість і самобутній фольклор, небилиці мають надзвичайну цінність у виховній роботі з дошкільнятами і заслуговують на збереження. У грі дитина засвоює правильну модель поведінки, підвищує загальну культуру, ознайомлюється з дитячою літературою, музикою, обрядами та традиціями нашого народу [5]. Найпоказовішими є небилиці: «Ой, гоп, диндини», «Танцювала риба з раком», «Ходить гарбуз по городу».

Значну роль у патріотичному вихованні дітей відіграють танці, які включають елементи народних танцювальних рухів.

Сам же танець завжди, у всі часи був пов'язаний із життям і побутом людей. Тому кожен танець відповідає характеру й духу того народу, де він зародився. У зв'язку зі змінами соціального устрою, умов життя змінювались також характер і тематика мистецтва, змінювався і танець. Своїм корінням він глибоко сягає народної творчості.

Народившись у глибині віків, утверджуючись, розвиваючись український фольклорний танець увібрав у себе місцеві, локальні, лексичні, структурні композиційні особливості, манеру і форму виконання, де він побутував, що вирізняє його навіть від однойменних білоруських та російських танців. Усе це є сутність поняття «колорит»: колорит національний, локальний.

Нам у спадок залишився величезний фольклорний танцювальний скарб, і ми повинні не лише зберігати, але й розвивати цей безцінний здобуток, який необхідно знати й вивчати. Фольклорні танці в умовах сьогодення стали великою хореографічною цінністю, яка має не лише естетичне, але й велике пізнавальне значення як для учасників художньої самодіяльності та професійних артистів, так і для народу взагалі.

Своєрідною мовою фольклорні танці відображають історію розвитку країни й наповнюють душу кожної людини гордістю за свій народ, викликаючи глибоке почуття патріотизму. Український танець завжди посідав провідне місце в репертуарі творчих колективів і був мірилом популярності і визнання їх у народі. Це визнання – не відкриття України, це ствердження нашого народу з його самобутньою глибинною культурою, яка у своїх витоках має багато спільного із культурами інших народів – бо вона, воістину, народна і зрозуміла всім. Обов'язком нашого часу є і надалі сплітати вінок нашої української культури, вплітаючи туди квітки чарівних народних танків, щоб міцно з'єднували ланцюг нашого родоvodu. Український танець для П. Вірського – це величезний світ найрізноманітніших емоційних барв, образів, сюжетів, тем, настроїв, співзвучних нашому героїчному епосу, характерові і духовним багатствам нації. І сьогодні викликають захоплення створені Вірським яскраві хореографічні композиції: «Ми з України», «Ляльки», «Моряки», «Гопак», «Сестри». Тонким гумором при-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

кращені танці «Чумацькі радощі», «Ой під вишнею», «Повзунець»; м'яким ліризмом – «Подольночка», легким сумом та романтичністю – «Про що верба плаче». Широко відомі героїко-патріотичні полотна – «Запорожці», «Ми пам'ятаємо» та інші. Використавши відеозапис ми маємо змогу наглядно ознайомити дітей з українським танком «Гопак» у виконанні ансамблю П. Вірського.

Але головний вихід і показовий момент залучення дитини до патріотизму – є свято. Мудре народне повчання каже: «Якщо хочеш пізнати націю – вивчай її свята». Дітям приносить радість не тільки свято, а й підготовка до нього, у ході якої вони знайомляться з музичним матеріалом, історією, звичаями, побутом, костюмами, усною народною творчістю [3, с. 111]. У народних святах, обрядах, іграх немає глядачів: різноманітність ролей дозволяє кожному стати дійовою особою відповідно до своїх схильностей і здібностей: хтось кращий танцюрист, і він перший в танці, хтось знає багато частівок і з задоволенням виконує їх, а в йогоє чудові акторські здібності, і він виконує ролі головних героїв. Малі фольклорні жанри, що використовуються у сценаріях, – народні пісні календарно-обрядового змісту, родинно-побутової тематики – завжди мають простий текст, динамічний сюжет, що легко і швидко запам'ятовується дітьми, тому такі пісні варто використовувати без обмеження, тільки з урахуванням тривалості свят або розваг [3, с. 115].

З цією метою доречно в дитячому садочку провести театралізоване дійство «Ярмарок», щоб діти наочно могли поглинути у світ невичерпного джерела народної мудрості, пов'язаного з історією, побутом, ремеслами та душею народу, її народного мистецтва, фольклору, іскрометного жарту. Ярмарок – це місце, де зустрічаються виробник і споживач, щоб продати чи купити товар, погуляти, пожартувати, поспівати, потанцювати, позмагатися. Діти дуже люблять брати активну участь у таких дійствах. Тут вони – справжні актори і співаки. Найзаповітніша мрія, найпалкіше бажання всіх батьків, щоб дітки зростали дужі і красиві. Доречно залучати до участі в таких святах батьків. Діти і батьки отримують позитивні емоції, і це є головною метою в нашій роботі.

Не менш яскравих почуттів викликає у дітей зимове свято Різдва Христового. Готуючись до цього свята, діти вивчають колядки, щедрівки. 14 січня, у день святкування Нового року за старим стилем ми з дітьми вже не один рік ходимо засівати. Діти із задоволенням виконують колядки, щедрівки, забавлянки – український музичний фольклор: «Добрий вечір, Тобі, пане господарю, радуйся», «Щедрий вечір, добрий вечір», «В полі, полі плужок ходить», «Де коза ходить», «Біг козелець з нових яселець», «Раз, два, три, чотири, козі дзвоника вчепили», «Старий рік минає».

Діти виголошують новорічні побажання господарям, хлопчики засівають зерном, грають в обрядову гру «Коза», запро-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

шуючи господаря до танцю, дітей обдаровують гостинцями, усе це дійство несе дітям масу вражень і позитивних емоцій, які ще надовго закарбуються в їх пам'яті.

З приходом весни починається цикл весняних свят. В Антонівському ДНЗ № 4 Херсонської міської ради ми проводили свято з дітьми старшої групи «Зустріч з Весною». Готуючись до весняних свят, ми вивчаємо з дітьми веснянки, залички, весняні ігри, забави. Дівчатка виконують танок з віночками, водять хороводи. Особливого забарвлення фольклорним розвагам, святам надає гра дітей на дитячих музичних інструментах. З дітьми молодшої групи ми знайомимось з грою на бубні, діти середньої групи знайомляться з такими народними інструментами, як тріскачка, сопілка. Дітей дуже захоплює гра на музичних інструментах, викликає масу задоволення.

Видатний український педагог В. О. Сухомлинський порівнював виховання дитини, формування її найкращих рис характеру з мармуром, з якого необхідно створити скульптуру. Він писав: «Пізнання світу почуттів неможливе без розуміння й переживання музики, без глибокої духовної потреби слухати музику й діставати насолоду від неї. Без музики важко переконати людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання, по суті, є основою естетичної культури» [1, с. 102].

Отже, перед нами, педагогами, стоїть завдання надзвичайної ваги – виховати громадянина – патріота своєї Батьківщини, культурну, освічену людину, яка гідно представлятиме свою державу у всесвітній спільноті. Виконання цього завдання до снаги нашим педагогам. Музичний світогляд дітей значно поширюється завдяки знанню народних звичаїв, обрядів, традицій нашого народу. На музичних заняттях відбувається вплив на духовний світ дитини, здійснюється ідеологічне виховання – формуються моральні принципи і переконання людини, її ставлення до навколишньої дійсності. Також розвиваються розумові здібності дитини, активується мислення, виробляється поняття. Будучи провідником музичної культури, музичний керівник повинен знати, що музика, як і будь яке мистецтво, виховує не лише художній смак і творчу уяву, а й любов до життя, почуття людяності та моральності. Саме використання дитячого фольклору сприяє у вихованні національної свідомості.

Література:

1. Асаф'єв Б. В. Вибрані статті про музичну освіту / Б. В. Асаф'єв. – М. – Л., 1965. – 421 с.
2. «Грайлик». Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі / О. М. Березіна, О. З. Гніровська, Т. А. Линник. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 56 с.
3. Лозинська Є. Ф. Українське народознавство дітям дошкільного віку : Метод. посібн. для дошкільн. закл. – Львів : Оріяна-Нова, 2008. – 208 с.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

4. Садовенко С. М. Виховання народною казкою : методичний посібник. – К. : Шк. світ, 2011. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
5. Садовенко С. М. Світ фольклору: Український дитячий фольклор як засіб формування музичних здібностей дітей дошкільного віку: науково-методичний посібник / Садовенко С. М. – К. : КТ «Київська нотна фабрика», 2007. – 332 с.
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Сухомлинський В. О. – К. : Рад. школа, 1977.
7. Українське дошкілля: Пісні, ігри, танці, вірші й загадки : Для дітей дошк. в. – К. : Муз. Україна, 1992. – 142 с.

Дуля А. В.*

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ МОРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті зазначено актуальність екологічного виховання курсантів морських навчальних закладів, що є однією з умов підготовки висококваліфікованого моряка до роботи в морі.

За останні десятиліття спостерігається погіршення стану природного довкілля, пов'язаного з порушенням екологічного балансу біосфери. Забруднення та зниження якості навколишнього середовища досягло критичної межі для життя людини. Екологічні проблеми пов'язані з низьким освітнім рівнем населення. Постає питання про поліпшення екологічного виховання підростаючого покоління, що потребує підготовки справжніх майстрів своєї справи, знавців новітніх технологій в різних галузях народного господарства [5].

Тобто сьогодні надзвичайно важливо виховувати особистість, яка вміє жити в гармонії з природою, яка буде відчувати себе її частиною та для якої нормою життя буде дбайливе ставлення до неї. Так, у Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття» йдеться про те, що необхідно «розвивати екологічну культуру людини в гармонії її з природою» [1].

Екологічне виховання має на меті не лише озброєння молоді новими екологічними знаннями, а й формування екологічно компетентної особистості, яка здатна, керуючись здобутими знаннями, сформованими цінностями й досвідом, приймати екологічно-доцільні рішення в життєвих ситуаціях. Особливої уваги екологічне виховання набуває в підготовці майбутніх випускників морських навчальних закладів, оскільки від сформованості екологічної компетентності курсантів безпосередньо залежить збереження стану Світового океану та захист його від забруднення.

Питання екологічного виховання вивчали: В. Горбов, М. Дикий, В. Зайцев, В. Івановський, І. Ратушняк, Є. Трушляков, С. Ханмамедов, О. Чередніченко, Г. Голубев, І. Гірник, О. Джеджула, О. Лаптев, О. Левчук, І. Козлова, В. Кузьменко,

* © Дуля А. В.